דף יח

קבלת צדקה מנכרים

THIS WEEK'S MAAREI MEKOMOS ARE DEDICATED TO
סעדיה אליעזר בן יהושע ניסן
&
שבע בת יהודה

הגמ' דנה בנזיר שנטמא והביא קרבנות טומאה, מאיזה שלב נחשב שכבר התחיל למנות מחדש נזירות טהרה, באופן שאם יטמא שוב יתחייב להביא סדר חדש של קרבנות. שיטת רבנן היא דכיון שכבר הביא את החטאת, אף שעדיין לא הביא את האשם והעולה, כבר מתחיל למנות נזירות חדשה. והגמ' מבארת טעמם, דממעטינן מ"ביום ההוא" שאין האשם מעכב. אמנם לענין העולה אין צריך מיעוט כלל, וכדברי הגמ' "עולה לא בעי מיעוטא, דורון בעלמא הוא".

ועי' בראש"ש (יט.) שכתב בביאור הדבר, שהעולה "אינה מכפרת בשום מקום". והגמ' בזבחים (ז:) מבארת דאף שמביא אדם קרבן עולה על ביטול מצות עשה, מ"מ אין העולה עושה את עצם הכפרה, אלא אינה אלא דורון, וכדברי הגמ' "אי דליכא תשובה, זבח רשעים תועבה, ואי דאיכא תשובה, התניא עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו, אלא שמע מינה דורון הוא".

והמפרשים מבארים שלא רק עולת ישראל נחשבת דורון בעלמא, אלא אף עולת עכו"ם, שהיא הקרבן היחיד שלהם, אינה אלא בגדר דורון. אלא דיש חילוק יסודי בין עולת ישראל לעולת עכו"ם. עולת ישראל, אף שאינה באה לעשות את עצם הכפרה, מ"מ לאחר שכבר נתכפר לו הרי היא באה בתורת ריצוי ודורון. משא"כ בעולת עכו"ם, דאף שהיא קרבן עולה וקרבה על גבי המזבח, אין בה כלל דין כפרה והרצאה, אלא דין הקרבה בלבד.

וכן מובא בשם הגרי"ז (מנחות כה.), דעכו"ם נתמעטו בספרא מקרא ד"ואני נתתי לכם את המזבח לכפר לכם", לכם ולא לאחרים. ואף שעכו"ם איתנייהו בתורת הקרבת קרבנות, מ"מ נתמעטו מדין כפרה הבא ע"י הקרבן.

והנה בעצם דין זה שמקבלים קרבן עולה מן הנכרי, אף שאינו אלא דורון, נתקשו בו הראשונים. דלכאורה יש להקשות ממה שמצינו בגמ' ב"ב (י:) שאין מקבלים צדקה מן העכו"ם, משום שע"י זכות הצדקה מתארכת מלכותם ומתארך גלותם של ישראל. וא"כ יש לעיין, מאי שנא קרבן עולה של עכו"ם שמקבלים מהם, והרי לכאורה גם ע"י הקרבן תעמוד להם זכות. וכן הקשה ההגהות אשרי (ב"ב פ"א סי' לו) וז"ל "שאלתי מ"ש צדקה אין מקבלין מהן ומ"ש נדרים ונדבות דמקבלין מהן כו', ופי' לי מו"ר אברהם הטעם, לפי שנדרים ונדבות אין באין לכפר". ובפשטות כוונתו, דבהבאת קרבנותיהם אין העכו"ם זוכים בזכות מיוחדת, שרק דורון בעלמא, ולכן אין לחוש שע"י קבלת הקרבן תתארך מלכותם. משא"כ בצדקה, שאם מקבלים מהם את הצדקה הרי זו נחשבת להם לזכות, ומשום כך משתדלים שלא לקבלה כדי שלא להוסיף להם זכות.

ויש לציין, שמלבד הטעם הנ"ל שלא לקבל צדקה מעכו"ם, מצינו טעם נוסף בגמ' סנהדרין (כו:), דאיתא שם, דהאוכל דבר אחר פסול לעדות, ופירש"י דהיינו המקבל צדקה מן העכו"ם בפרהסיא במקום שאינו מוכרח לכך. וטעם הדבר משום חילול ה', שע"י קבלה זו בפרהסיא נראה כאילו ישראל אינם מפרנסים את ענייהם ונצרכים לחסדי האומות. אבל אם מקבל בצנעה, או שאין לו אפשרות אחרת, אין בזה חשש.

נמצא דיש ב' טעמים שלא לקבל צדקה מן העכו"ם. חדא משום חילול ה', ועוד משום שע"י קבלת צדקתם תעמוד להם זכות זו. שני הטעמים הללו נפסקו להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רנד). בריש הסימן כתב השו"ע "אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא, ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מהעכו"ם בצינעא, הרי זה מותר". ובהמשך דבריו (סעי' ב) כתב, "עכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי עכו"ם בסתר כדי שלא ישמע השר". ובדף הבא נמשיך לברר ענין זה למעשה.

For questions and comments, please contact Rabbi Millman (ashermillman@gmail.com)